

Õiguskantsleri kontrollkäik Urvaste Koolis 17.04.2008

KOKKUVÕTE

Õiguskantsleri nõunikud teostasid 17.04.2008 ÕKS § 19 lg 1, §-de 27 ja 33 alusel omaalgatuse korras kontrollkäigu Urvaste Kooli. Urvaste Kool on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt hallatav põhikool hariduslike erivajadustega lastele.

Kooli tegevuse eesmärgiks on võimaldada hariduslike erivajadustega õpilastel koolikohustuse täitmist ja põhihariduse omandamist põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ning toimetuleku riikliku õppekava alusel. Koolis on võimalik õppida lihtsustatud õppekava, toimetuleku riikliku õppekava ja individuaalse õppekava järgi.

Õiguskantsler kontrollis, kas hariduslike erivajadustega õpilastel on olemas hariduse omandamiseks vajalikud õppevahendid; kas kooli kodukorras on kindlaks määratud õpilaste ning kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord ning kas pedagoogide kvalifikatsioon vastab haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud nõuetele.

1. Hariduslike erivajadusega õpilastel puuduvad vajalikud õppevahendid

Õiguskantsler kontrollis, kas Urvaste Koolis õppivatel hariduslike erivajadustega õpilastel on olemas hariduse omandamiseks vajalikud õppevahendid.

Kontrollimisel selgus, et enamiku klasside ja õppeainete jaoks ei ole lihtsustatud õppekavale vastavaid õpikuid ega töövihikuid. Kooli direktori poolt esitatud tabelist, mille koostamise aluseks oli haridus- ja teadusministri 27.08.2007 määrus nr 53 "Riiklikule õppekavale vastavate õpikute, töövihikute ja tööraamatute loetelu 2007/2008. õppeaastaks", ja mis illustreerib kooli õppekirjandusega varustatust, selgus, et lihtsustatud õppekavale vastavaid õppematerjale on väga vähe. Seetõttu puuduvad enamikul Urvaste Koolis õppivatel õpilastel hariduse omandamiseks vajalikud riiklikule õppekavale vastavad õppevahendid.

Nendes ainetes, kus riiklikule õppekavale vastavaid õpikuid, töövihikuid ega tööraamatuid ei ole, võtavad Urvaste Kooli õpetajad aluseks põhikooli õpikud, interneti leheküljed, kogutud materjali ja teevad nendest kokku oma ainetunniks lastele mõistetava ja omandamiseks õige raskusega materjali.

Kooli dokumentatsiooniga tutvudes selgus, et Urvaste Kooli põhimääruse § 7 punkti 7 järgi ongi üheks kooli ülesandeks koostada õppevahendeid ja -materjale. Sellist riigipoolset lahendust õppevahendite puuduse kõrvaldamiseks ei saa aga õigeks pidada. Õpetaja/kooli ülesandeks ei tohiks olla õppematerjalide koostamine, sest kui iga kool hakkaks ise õppematerjale koostama, ei toimuks hariduse omandamine enam ühtsete riiklike standardite alusel ja eksisteeriks oht, et lapsele antav haridus ei pruugi oma sisult vastata nendele nõuetele, mille riik on kehtestanud ning lapsel puuduks kindlus, et talle antav haridus väärib hiljem riigi tunnustust. Samuti peavad õppematerjali loomiseks olema õpetajal/koolil vajalikud oskused, teadmised, võimed ja anded, mille olemasolu iga õpetaja puhul aga ei eeldata.

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 6 lg 2 punkti 5 kohaselt suunab ja korraldab Haridus- ja Teadusministeerium avalike haridusasutuste (välja arvatud ülikoolid) õppeplaanide, -programmide, õpikute ja õppe-metoodiliste vahendite koostamist, tagab nende väljaandmise, annab välja õppekirjanduse kasutamise soovitusi.

Kontrollkäigul selgus, et Haridus- ja Teadusministeerium, kui riiklikule õppekavale vastavate õppematerjalide olemasolu eest vastutaja, on lasknud tekkida olukorral, kus hariduslike erivajadustega laste õpetamiseks vajalikud õppematerjalid põhilises osas puuduvad. Õppematerjalide puudus on tekkinud põhjusel, et Haridus- ja Teadusministeerium ei ole õigeaegselt ise astunud piisavalt tõhusaid samme selleks, et tagada hariduslike erivajadustega laste õpetamiseks vajalike õppematerjalide olemasolu.

Ministeeriumi tegevusetuse tagajärjel ei saa Urvaste Koolis õppivatel hariduslike erivajadustega lastel olla vajalikku kindlustunnet, et neile koolis antav õpetus vastab riiklikult kehtestatud haridusstandarditele. Hariduslike erivajadusega õpilastele mõeldud õppevahendite puudus on tinginud ka selle, et Urvaste Kooli pedagoogide töökoormus oluliselt suurem, kui tavakooli õpetajatel, kuna nad peavad vajalikud õppevahendid- ja materjalid ise koostama.

Haridus- ja teadusminister, kui Haridus- ja Teadusministeeriumi juht, on vastutav selle eest, et hariduse omandamiseks vajalikud õppevahendid oleksid realselt olemas. Seda olenemata asjaolust, kas laps õpib põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava, lihtsustatud riikliku õppekava või toimetuleku õppekava järgi: haridus- ja teadusministri ülesandeks on tagada vajalike õppevahendite olemasolu vastavalt lapse võimetele ja vajadustele.

Eeltoodust lähtudes pöördus õiguskantsler haridus- ja teadusministri poole soovitusena õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks, milles palus ministril astuda viivitamata samme selleks, et tagada hariduslike erivajadustega lastele vajalike õppematerjalide olemasolu.

Õiguskantsler on kõnelausele probleemile haridus- ja teadusministri tähelepanu ka juba varem juhtinud. Viimati 28.02.2008 haridus- ja teadusministrile saadetud ettepanekus, milles õiguskantsler tuvastas, et Haridus- ja Teadusministeerium on rikkunud Urvaste Kooli õpilasele hariduse andmisel PS § 37 lg 1 lauset 1 koostoimes PS § 12 lg 1 lausega 1, ja teinud Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepaneku tagada õpilasele ajaks, mil õpilane asub õppima 8. klassi, kõik vajalikud lihtsustatud riiklikule õppekavale vastavad õppematerjalid.

2. Kooli kodukorras ei ole sätestatud vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise korda

Õiguskantsler kontrollis, kas Urvaste Kooli kodukorras on sätestatud õpilaste ning kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord.

PGS § 32 lõike 3 järgi rakendab kool abinõud vaimse ja füüsilise vägivalda ennetamiseks, tehes koostööd lastevanemate (eestkostjate, hooldajate), kooli pidaja ning vajadusel politsei ning teiste ametiasutuste ja ekspertidega. Õpilaste ning kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord määratakse kindlaks kooli kodukorras.

Kontrollimisel selgus, et Urvaste Kooli kodukorras puudub regulatsioon õpilaste ja õpetajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ja nende juhtumite lahendamise korra kohta. Samas selgus vestlusest kooli juhtkonnaga, et vastav kord on koolil tegelikult olemas, kuid seda ei ole lisatud kooli kodukorda.

Samas on vägivalldajuhtumitest teavitamise korra lisamine kooli kodukorda vajalik. Seda põhjusel, et kõikidel õpilastel ja ka kooli töötajatel oleks võimalik korraga tutvuda ning olla informeeritud, kuidas vägivalldajuhtumi puhul toimida. Vägivallajuhtumitest teavitamise korra sätestamine kooli kodukorras on vajalik ka selleks, et kooli üle järelevalvet teostaval asutusel oleks võimalik selle korraga tutvuda ja vajadusel teha ettepanekuid ja soovitusi selle muutmiseks või täiendamiseks. Ühtlasi on ka seadusandja pidanud vajalikuks panna koolile seadusega kohustuse määrata vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ja nende juhtumite lahendamise kord kindlaks kooli kodukorras ja avalikustada kooli kodukord kooli veebilehel.

Õiguskantsler pöördus Urvaste Kooli direktori poole soovitusel sätestada õpilaste ning kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord kooli kodukorras.

3. Mõnede pedagoogide kvalifikatsioon ei vasta nõuetele

Õiguskantsler kontrollis, kas kõikide Urvaste Koolis töötavate pedagoogide kvalifikatsioon vastab haridus- ja teadusministri 26.08.2002 määrusega nr 65 kehtestatud nõuetele.

Eri vajadustega õpilased vajavad tavaõpilastega võrreldes teistsugust lähenemist, mistõttu on sellistele õpilastele pädevad haridust andma ainult vastava ettevalmistusega spetsialistid. Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse §-s 42 ongi sätestatud nõue, et erivajadustega laste õpetajad ja kasvatajad peavad vastama seadusega või seaduse alusel kehtestatud nõuetele ning olema selleks tööks sobivad.

PGS § 12¹ lg 4 kohaselt kehtestab pedagoogide kvalifikatsiooninõuded haridusminister määrusega. Haridus- ja teadusminister kehtestas pedagoogide kvalifikatsiooninõuded oma 26.08.2002. a. määrusega nr 65.

Nimetatud määruse § 23 järgi on keha-, kõne-, meele- ja vaimupuuetega ning psüühikahäiretega õpilaste kooli või klassi õpetaja kvalifikatsiooninõueteks eripedagoogika alane kõrgharidus või muu pedagoogiline kõrg- või keskeriharidus ja läbitud 320-tunnine eripedagoogika kursus.

Kontrollimisel selgus, et Urvaste Koolis töötab hetkel 7 pedagoogi, kelle kvalifikatsioon ei vasta haridus- ja teadusministri 26.08.2002. a. määruses nr 65 kehtestatud nõuetele. Vastava kvalifikatsioonita pedagoogid ei pruugi olla piisavalt efektiivsed hariduslike erivajadustega õpilaste õpetamisel. Seega võib olla riivatud laste põhiõigus haridusele.

Kooli juhtkonna kinnitusel töötavad kvalifikatsioonita pedagoogid koolis ajutiselt, nende töölepingud on sõlmitud üheks aastaks ja lõppevad käesoleva aasta juunis. Samas märkis direktor, et mitmed piisava kvalifikatsioonita pedagoogid on asunud õppima ja ennast täiendama ning avaldas lootust, et järgmisel aastal õnnestub piisava kvalifikatsioonita pedagoogide arvu vähendada. 4 pedagoogi osalevad sel aastal 160 tunnilisel eripedagoogika kursusel. Lisaks on paljud pedagoogid osalenud ka muudel erialastel koolitustel.

Õiguskantsler pöördus Urvaste Kooli direktori poole soovitusel jätkata tegutsemist selle nimel, et jõuda olukorrani, kus hariduslike erivajadustega laste koolis töötavad üksnes vastavat kvalifikatsiooni omavad pedagoogid.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes tuleb tõdeda, et õpilaste elamis- ja õpitingimused Urvaste Koolis on üldiselt head. Nii koolimaja kui ka õpilaskodu on heas seisukorras. Tunnustamist väärivad kooli juhtkonna ja pedagoogide pühendumus ning koostöövalmidus. Koolil on hea koostöö kohalike omavalitsuste, teiste koolide ja ka nõustamiskomisjonidega.

Eraldi väärivad esiletõstmist õpetajate poolt tehtud suur töö õppematerjalide koostamisel ja ainekabinettide sisustamisel. Kooli juhtkonda tuleb tunnustada selle eest, et kool suudab oma õpilastele pakkuda ka rehabiliteerivaid teenused: vesi- ja heliravi.